عدّ من لا يعودك، و اهد الى من لا يهدي اليك

کسی که او را از تو عیادت نمی‌کند، عیادت کن و به کسی که به تو هدیه نمی‌دهد، هدیه بده.

فصل نهج البلاغه

نوشتن معجمی معنوی برای نهج‌البلاغه در «فرهنگ آفتاب»

«آموزه‌ها و کلام امام علی(ع) در نهج‌البلاغه اختصاص به زمان و مکان خاصی ندارد و پرسش‌های بشر را در ادوار مختلف پاسخ می‌دهد. برخی از افراد به دلیل شیفتگی به غرب پیام‌های انسانی را به غرب نسبت می‌دهند حال آنکه اگر نهج‌البلاغه را مطالعه کنند درخواهند یافت در کلام امام آموزه‌های انسانی و پیام‌های زندگی موجود است» عبدالمجید معادیخواه با این نگاه کتاب فرهنگ آفتاب را در توضیح و دسته‌بندی مفاهیم نهج‌البلاغه و در قالب معجمی موضوعی نگاشته است.

معادیخواه می‌گوید نخستین جرقه‌های فکر نوشتن این کتاب، پس از دیدار و صحبت کوتاه او با مرتضی مطهری در سال ۱۳۴۷ پدیدار شد؛ زمانی که مطهری به آرزوی نوشته شدن معجم معنوی برای نهج‌البلاغه اشاره کرد. معادیخواه از سال ۱۳۵۰ کار تحقیق و تألیف فرهنگ آفتاب را با تشویق و حمایت اکبر هاشمی رفسنجانی آغاز می‌کند. در سال ۱۳۵۲ معادیخواه که به همراه تعدادی از روحانیان در زندان اوین دوره محکومیت را می‌گذارند تجربه کار خود را با هاشمی رفسنجانی در میان می‌گذارد و هاشمی نیز علاقه‌مند می‌شود چنین کاری را درباره مفاهیم قرآن انجام دهد. بخش‌هایی از کتاب فرهنگ آفتاب در زندان نگاشته شد و کار نگارش این مجموعه ۲۰ سال ادامه داشت، یادداشت‌ها و فیش‌های تحقیق بارها تغییر کرد و ویرایش شد. عبدالمجید معادیخواه، متولد ۱۳۲۱ در قم، روحانی، وزیر ارشاد از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۱ و مسئول بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی ایران از ۱۳۶۲ تاکنون بوده است. او جایزه نخست کتاب سال ولایت را در اولین دوره آن به خاطر نوشتن فرهنگ آفتاب دریافت کرد. این کتاب تاکنون دو بار چاپ شده است. نکته قابل توجه اینکه نویسنده موضوعات گسترده نهج‌البلاغه را به‌گونه‌ای تنظیم کرده که خواننده بتواند به آسانی به مفاهیم یک موضوع در سراسر نهج‌البلاغه دست یابد.

فرهنگ آفتاب، ترتیب الفبایی و شباهت به نمایه‌سازی دارد. معیار اصلی نویسنده در تهیه موضوعات، معانی و مفاهیم نهج‌البلاغه بوده، بنابراین مطالب نهج‌البلاغه را در موضوع‌های کلی عرفان، کلام، فلسفه، جهان‌بینی، آداب، اخلاق و فرهنگ، سیاست، اقتصاد، فقه و حقوق و تاریخ اسلام عنوان‌بندی نموده است. هر یک از این مداخل نیز به چند زیرمجموعه و نام‌های جزئی‌تر تقسیم شده‌اند. زیر نام هر مفهوم، ابتدا متن‌های گزیده نهج‌البلاغه مربوط به آن (بدون اعراب) و سپس ترجمه فارسی (بدون توضیح و شرح) قرار دارد. جلد اول تا نهم این مجموعه به طرح مداخل موضوعی پرداخته و در جلد نهم این مداخل پایان می‌پذیرد. جلد دهم اختصاص به نمایه‌ها و فهرست‌های گوناگون کتاب دارد. مراجعه به این فهرست‌ها امکان بازیابی مطالب را برای مخاطب آسان می‌کند. اصلی‌ترین فهرست کتاب زیر عنوان فهرست موضوعی الفبایی جلد دهم است، بدین ترتیب که موضوع اصلی به‌عنوان مبنای الفبایی شدن موضوع انتخاب شده و ذیل آن، موضوعات فرعی و تقسیم‌بندی‌های هر یک به استناد شماره‌گذاری صورت پذیرفته است. افزون بر فهرست الفبای موضوعی، فهرست‌های دیگری نیز در جلد دهم به شرح زیر آمده‌اند: فهرست راهنما، فهرست گفتارها، فهرست نوشتارها، فهرست آیات، فهرست احادیث نبوی، فهرست اشعار عربی، فهرست نام اشخاص، فهرست قبایل و فهرست امکنه، که در مجموع ۱۰ فهرستگان را تشکیل می‌دهند.

برخی از نقدها بر این اثر وارد شده از جمله اینکه متن‌های عربی با اینکه برای مخاطب فارسی زبان تدوین شده اما فاقد اعراب است و خواننده نمی‌تواند از متن‌های عربی استفاده کند. ضمن اینکه این اثر به‌صورت فردی تنظیم شده و به‌طور طبیعی حوزه‌هایی از مفاهیم نهج‌البلاغه مغفول مانده است.

نکته‌های ناب

آیت‌الله مکارم شیرازی

دروغ‌گویی نشانه یک نوع بی‌ایمانی است

از احادیث مختلفی برمی‌آید که دروغ با ایمان سازگار نیست و دروغ‌گویی نشانه یک نوع بی‌ایمانی است. این احادیث همه از قرآن مجید الهام می‌گیرند آنجا که می‌فرماید: «إِنَّما یَفْتَرِی الْکَذِبَ الَّذِینَ...» تنها کسانی دروغ می‌بندند که به آیات خدا ایمان ندارند؛ (آری) دروغ‌گویان واقعی آن‌ها هستند. ممکن است مراد از «یَفْتَرِی الْکَذِبَ» تعمد در کذب بوده باشد. از پیامبر(ص) پرسیدند: آیا آدم با ایمان ممکن است ترسو باشد؟ فرمود: آری. پرسیدند: آیا ممکن است بخیل باشد؟ فرمود: آری. پرسیدند: آیا ممکن است دروغگو باشد؟ فرمود: نه. امیرمؤمنان علی(ع) فرمود: انسان طعم ایمان را نمی‌چشد تا دروغ را - اعم از جدی و شوخی- ترک کند. و در سخن دیگری فرمود: از دروغ دوری کنید که با ایمان سازگار نیست. از این اخبار به خوبی برمی‌آید که افراد با ایمان از دروغ اجتناب می‌کنند و ایمان و دروغ یک جا جمع نمی‌شود. بعید نیست نکته مطلب علاوه بر تیرگی خاصی که دروغ در قلب انسان ایجاد می‌کند این باشد که افراد دروغگو روی حساب «مقایسه» با خود، دعوت انبیا را به آسانی باور نمی‌کنند، آن‌ها چون خودشان در مسائل کوچک زندگی دروغ می‌گویند نمی‌توانند باور کنند پیامبران در چنان مسائل مهمی حقیقتاً راست می‌گویند، ممکن است چنین کسانی در صف افراد با ایمان باشند ولی اگر اعماق قلب آن‌ها را جست‌وجو و کاوش کنیم خواهیم دید خالی از شک و تردید نیست، البته این درباره افرادی است که دروغ بر وجود آن‌ها سایه افکنده و به تعبیر حدیث «کذّاب» هستند. عکس این مطلب نیز صادق است، یعنی افراد راستگو غالباً زودباور هستند چون خودشان اهل صدق و راستی‌اند و هر سخنی را می‌شنوند به طبع اولای خود باور می‌کنند و به اصطلاح «اُذُن» هستند مگر اینکه به آن‌ها تذکر داده شود. افراد دروغگو بدبینی و سوءظن خاصی به همه کس و همه چیز دارند، همه چیز را قلابی، نادرست یا دست‌کم مشکوک می‌پندارند، چنین افرادی چگونه ممکن است ایمان محکم و خالی از هرگونه شک و تردید به آن همه گفته‌های انبیا پیدا کنند؟ از این رو در تاریخ می‌بینیم افراد منافق و منحرف و کذّاب غالباً به پیغمبران خدا نسبت دروغ‌گویی می‌دادند. موضوع مقایسه با خود یکی از حالات روانی انسان است که می‌تواند کلید حل بسیاری از مشکلات شود. بسیار دیده شده افراد جانی یا دزد و خائن با حرکات غیرعادی خود دیگران را با خبر می‌سازند چون خودشان از وضع خود باخبرند درباره دیگران نیز چنین فکر می‌کنند و بنابراین می‌کوشند خود را مخفی نمایند و با همین حرکات غیرعادی نظر دیگران را به خود جلب می‌نمایند.

دیدگاه

در گفت‌وگو با نوه مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی مطرح شد

۲ شرط موفقیت خطابه از دیدگاه مرحوم فلسفی

مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی از خطبا و منبریان معروف معاصر بود. وی در ۶ سالگی به دبستان توفیق رفت و به تحصیل صرف و نحو و مقدمات علوم دینی پرداخت و با پافشاری و اصرار مادر به منبر روی آورد. همچنین همزمان با نظارت شدید پدر، به تحصیل درس پرداخت و دو روز در هفته را به منبر می‌رفت. نخستین منبر را در سن ۱۵ سالگی در وصف امیرالمؤمنین(ع) بیان کرد.

خبرگزاری مهر بر همین اساس همزمان با ایام ماه مبارک رمضان به منظور آشنایی بیشتر با این عالم ربانی و خطیب توانمند و اثرگذار با حجت‌الاسلام سیدمحمدرضا لواسانی، نوه مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی به گفت‌وگو پرداخته که در ادامه گزیده‌ای از آن را می‌خوانید.

حجت‌الاسلام سیدمحمدرضا لواسانی با بیان اینکه با وجود انزوای روحانیون در دوران پهلوی و شکل‌گیری رسانه‌های جدید مانند رادیو و روزنامه، صدای رفیع منابر به‌عنوان رسانه‌های سنتی روحانیت، تهدیدی در برابر سد حاکمیت به‌شمار می‌آمد، گفت: می‌توان اذعان کرد منابر از خاستگاه اصلی خود فاصله بسیار داشتند. از این‌رو تلاش عالمان و روحانیون خبیر در منابر بر این استوار شد که در این شرایط به نقش‌آفرینی و روشنگری بپردازند.

مسئول مؤسسه نشر آثار مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی در ادامه با بیان اینکه در این آسیب‌شناسی، جایگاه انگیزه و هدف مردم نیز مهم است، عنوان کرد: عده‌ای از روی عادت سالیانه و در ایام مبارک مانند مناسک ماه رمضان یا آیین‌های محرم و صفر در جلسات دینی شرکت می‌کنند. گروهی برای وقت‌گذرانی به این برنامه‌ها ملحق می‌شوند و بعضی در پای منابر به خواب آرام فرو می‌روند. از این‌رو منابر اینچنینی به ندرت مردمان شایسته، بیداردل و مؤمن واقعی تربیت می‌کنند. صاحب‌نفسانی باید باشند که با ذکر روایات، منابر مفید و انسان‌ساز را در سپهر سخنوری در ورای دیدگان نمایان سازند و این مهم از عهده هر صاحب سخنی بر نیاید.

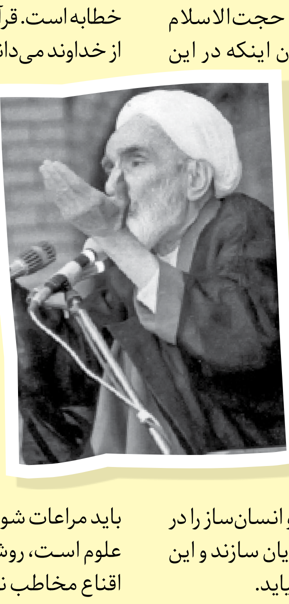

■ **دلایل علمی و روان‌شناختی منبرهای انسان‌ساز**

وی تصریح کرد: مرحوم آقای فلسفی به عواملی برای این نقش‌آفرینی اشاره می‌کنند؛ از آن جمله استقبال عموم مردم از منابر و سخنرانی‌های تأثیرگذار مهم‌ترین عامل معرفی شده به حدی که ممکن بود حتی قهوه‌خانه‌ای در مجاورت تکیه را نیز به تعطیلی بکشاند. این جاذبه قوی از علاقه، اشتیاق و انگیزه عمومی برای گوش جان سپردن به سخنان احیاکننده روح و جان پرده برمی‌دارد و سیر تطور و تنوع جاذبه‌های دینی و معنوی را نشان می‌دهد. انسجام مطالب و برنامه‌داشتن دقیق برای منبر دلیل دوم به شمار می‌رود؛ چرا که برخی خطبا جملاتی به شکل طنز بیان می‌کنند که در جای خود می‌تواند جذاب باشد و سخنور دیگری منبر عالمانه و پخته‌ای را ارائه می‌کند.

لواسانی اظهار کرد: ایشان در خاطرات خود گوشزد می‌کردند این حرفه در طلیعه راه سخنوریشان، استاد و راهنمایی نداشت طوری که مجبور بودند منابر خطبای معروف عصر خود را درک کنند اما ثمری در این حضور نبود و اغلب بدون نتیجه و بهره از مجلس خارج می‌شدند زیرا باوجود بهره‌مندی از آیه یا روایت آغازین منبر، با مطالب غیرمفید توأم می‌شد؛ اگرچه کسانی هم بودند که در ادای سخن توانمند ظاهر می‌شدند و در سخنوری شهره بودند. آهنگ گرم و صدای جذاب از دیگر دلایل جذبه مردم به سخن و سخنران محسوب می‌شود. با اینکه محتوای سخنان این خطبا تاریخ، شعر و مطالب کلامی و فلسفی بود، اما مرحوم فلسفی خود اقرار می‌کردند من چیزی نمی‌فهمیدم و به طریق اولی عوام مردم نیز چیزی دستگیرشان نمی‌شد.

مسئول مؤسسه نشر آثار مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی بیان کرد: به راحتی می‌توان اقرار کرد یکی از دلایل موفقیت خطابه‌های خطیب نامور مرحوم آقای فلسفی روایت امام صادق(ع) است که همواره نصب‌العین بوده است در اینکه عالم و دانشمند روزآمد، هیچ‌گاه در هجمه اشتباهات واقع نمی‌شود. زمان‌شناسی و مخاطب‌شناسی از مقدمات اولیه یک ارتباط مؤثر است، حتی روان‌شناسان نیز به آن معترف‌اند. این دو عامل برای پرورش افکار مخاطبان شرط لازم است. پس اگر در آن دوره و هر خطابه‌ای کمتر کسی موفق بود به دلیل فقدان این دو مهم بوده است. ایشان شعر زیبایی را در خاطرات با برکتشان به یادگار گذاشته‌اند:

سخنگوی باشد زبان زمان
که حال زمان را بود ترجمان
زمان را کسی ترجمانی کند
که با منطقش همزبانی کند
درخت کهن کایدش بوی مرگ
به پیوند نو، نو کند بار و برگ
کهن تا نگشتی نوآموز باش
به هر روز دانای آن روز باش

لواسانی ادامه داد: از این‌رو در آسیب‌شناسی‌هایی که خود مرحوم فلسفی درزمینه بنا و مبنای منابر داشتند این نکته را مهم می‌دانستند که روش پیامبر گرامی اسلام(ص) و ائمه هدی(ع) در مسلمان‌سازی غیر از راهی است که برخی سخنوران می‌پویند. پرهیز از سخنان بی‌فایده و ثمر برای مردم، سزاوار هر مجلس خطابه است. قرآن کریم بهترین سخن گفتن را سخن از خداوند می‌داند و بیان می‌کند سخنی که رنگ خدا ندارد و آدمی را به عمل نیک نراند بی‌رنگ و بو است و طبعاً اثر مؤثر در دل و جان مخاطب نمی‌گذارد؛ زیرا اوست سرآمد همه محبوبان. سخن از محبوب است که محبت‌آفرین می‌شود و مانند بذری در دل مستمع ریشه می‌دواند و سرانجام درختی شکوفا و سرسبز و میوه‌اش عمل صالح می‌شود.

وی افزود: در کنار این توصیه زیربنایی نیز ابزار و روش‌های ورود و خروج به مبانی اعتقادی و اخلاقی باید مراعات شود. روش‌های علمی که مختص همان علوم است، روش‌های روان‌شناختی، عاطفی که در اقناع مخاطب نقش دارد نیز محل تأمل است. مثلاً در بیان مسئله توحید، ابتدا باید خدا را اثبات و دلایل وجودشناختی و هستی‌شناختی آن را به اقتضای مخاطب بیان کرد، سپس از آیات الهی و دقایق خلقت سخن گفت و در مرحله بعد از علم و اراده و قدرت خداوند بحث کرد و تفاوت صفات ذاتی و افعالی خداوند را برای شنوندگان بیان نمود. از این‌رو سزاوار نیست که به گفتن یک آیه بدون هیچ توضیح و استدلالی بسنده و مخاطب را در میان دریایی از ابهام و شبهه رها کرد. مهم‌تر آنکه شایستگی یک خطابه در این است که از واژگان مغلق و دور از فهم مخاطب و کلمات پرطمطراق پرهیز کرد.

مسئول مؤسسه نشر آثار مرحوم حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی با تأکید بر اینکه یک منبر خوب و یک سخنرانی عالی و انسان‌ساز حاوی تعالیم الهی است تا عقاید، اخلاق، اعمال و زندگانی مردم بر مبنای آن بنا شود، گفت: مطابق این مسلک، خطابه‌های مؤثر و ماندگار مرحوم حجت‌الاسلام‌والمسلمین محمدتقی فلسفی سلوک یافت تا مسیر منبر از وضع عادی آن روز به جهت مناسب دیگری سوق یابد و شنوندگان استقبال گرم کنند. نتیجه این آسیب‌شناسی آن شد که مجلس شورای ملی آن روز که سه روز آخر دهه سوم ماه صفر مجلس عزاداری تشکیل می‌داد و از وعاظ معروف دعوت می‌کرد، ایشان را در سن ۱۹ سالگی در دو سال پیاپی برای سخنرانی دعوت کرد. این است مخاطب‌شناسی و روزآمد بودن یک عالم و خطیب سرشناس که در عنفوان جوانی و تنها در دهه دوم عمر خود (نه در سن ۹۴ سالگی) در مسندی ملی و مهم بر فراز منبر اهل بیت(ع) سخن از خدا و عمل صالح می‌راند و مردم را به حضرت حق و عمل الهی فرامی‌خواند. جالب‌تر آنکه حسین پیرنیا رئیس وقت مجلس شورای ملی این دعوت‌نامه را امضا کرده و ایشان را به «جناب مستطاب آقای شیخ محمدتقی فلسفی افصح المتکلمین دامت برکاته» نامیده و فراخوانده است.

برش

زیبایی‌های رمضان را ادامه دهیم

واقعاً با جرئت می‌گویم اگر پس از ماه رمضان هم به عباداتمان ادامه دهیم و تلاشمان را کنیم، خدا در ماه‌های دیگر هم مثل ماه رمضان، نفس‌هایمان را تسبیح، خوابمان را عبادت، دعایمان را مستجاب و تک‌تک آیات قرآن را ثواب ختم قرآن حساب می‌کند. پس بیاییم در عید فطر تصمیم بگیریم زیبایی‌های ماه رمضان را ادامه دهیم.

حجت‌الاسلام محمد مهدی ماندگاری در گفت‌وگو با قدس مطرح کرد

عید فطر؛ جشن موفقیت در بندگی خداوند

زهرا دلپذیر | رمضان ماه نعمت، برکت و مغفرت الهی است. ماه میهمانی پروردگار است؛ روزهایش برترین روزها، شب‌هایش برترین شب‌ها و ساعاتش برترین ساعات است. روزه‌داری، انجام واجبات، ترک محرمات، انس با معارف قرآن و اهل بیت(ع) بستر بندگی خدا در این ماه است و تأثیر زیادی در پالایش روحی انسان و عروج معنوی او دارد. عید فطر نیز جشن شکرانه موفقیت در بندگی خداوند و غلبه بر دشمنان درونی و بیرونی است. اما برای استمرار این موفقیت و حفظ دستاوردها و زیبایی‌های معنوی ماه مبارک رمضان چه باید کرد؟ در آستانه عید سعید فطر در این زمینه با حجت‌الاسلام‌والمسلمین محمدمهدی ماندگاری، کارشناس مذهبی گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

■ **دلیل برتری ماه رمضان بر ماه‌های دیگر چیست و چرا حال و هوای ماه رمضان با دیگر ماه‌های سال متفاوت است؟**

زیبایی ماه رمضان در درجه اول به زیبایی بندگی خداست. روزه‌داری، انجام عبادت و واجبات الهی، ترک محرمات، سحرخیزی، دعا، ذکر، استغفار، مناجات و توسل، انس با معارف قرآن و اهل بیت(ع) بستر بندگی خدا در این ماه است. زیبایی دوم این ماه در خدمت به خلق خداست مثل رزمایش همدلی و مواسات، انفاق مؤمنانه، خدمت‌های جهادی و خالصانه. اصلاً سفره‌های افطار و سحر در ماه رمضان زیبا و معنوی است. پیامبر(ص) در حدیثی فرموده‌اند: اگر بندگان بفهمند در ماه رمضان چه خبر است قطعاً از خدا می‌خواهد همه سال رمضان باشد. آن حضرت در حدیثی دیگر برکت، رحمت و مغفرت الهی را سه ویژگی اصلی ماه رمضان دانسته و می‌فرمایند: «ای مردم همانا ماه خدا همراه با برکت، رحمت و آمرزش به شما روی آورده؛ ماهی که نزد خدا برترین ماه‌هاست. روزهایش برترین روزها، شب‌هایش برترین شب‌ها و ساعاتش برترین ساعات است». رمضان ماه میهمانی خداست. میهمانی‌های دنیا با میهمانی‌های خدا فرق دارد. در میهمانی‌های دنیا هم به میهمان می‌گویند خیلی نمانید که اسباب زحمت صاحبخانه نشود و هم صاحبخانه بدش نمی‌آید که میهمان زود برود. ولی در میهمانی خدا صاحبخانه خیلی دوست دارد ما در ماه رمضان بمانیم و حاضر است اگر ما در حال و هوای ماه رمضان ماندیم همه امتیازات این ماه مبارک را پس از آن نیز برای ما ادامه دهد.

■ **چطور می‌توانیم پس از پایان ماه میهمانی خداوند، دستاوردهای معنوی و فیوضات الهی این ماه مبارک را در ماه‌های دیگر نیز حفظ کنیم و ادامه دهیم؟**

بگذارید ابتدا چند نکته را درباره توفیق روزه ماه رمضان یادآور شوم: نخست اینکه توفیق بندگی و روزه در ماه رمضان را خدا به ما داد و ما توفیقی الا بالله العلیم العظیم نداشتیم. نعمت حضور در ماه مبارک رمضان، نعمت روزه‌داری، نعمت شب زنده‌داری، نعمت تلاوت قرآن، نعمت مناجات، نعمت خدمت و هر کاری که توفیق پیدا کردیم مال ما نبود، مال خدا بود چون ما نه فهممان به اینجاها می‌رسد و نه دشمن قسم خورده‌ای مثل ابلیس می‌گذارد ما این کارها را انجام دهیم. پس باید درعید سعید فطر بگوییم الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله و بر این توفیقی که خدا به ما داد شاکر باشیم که لئن شکرتم لازیدنکم اگر شاکر بودید خدا توفیق بیشتر به ما می‌دهد. نکته دوم اینکه باید باور کنیم تداوم این توفیق، تلاش و برنامه‌ریزی ما را می‌طلبد. من همیشه عرض کردم ما شاید نتوانیم تمام آنچه را در ماه رمضان توفیقش را داشتیم پس از این ماه ادامه دهیم ولی به تعبیر خودم در حد یک آب باریک می‌شود این کار را کرد. خدا می‌گوید: شما در حد اندک اعمال این ماه را ادامه بدهید من تمام آن برکات را به شما می‌دهم؛ همان برکت، همان رحمت، همان مغفرت. امام رضا(ع) نیز فرموده‌اند: رمز سفره برکت الهی، طاعت و ترک معصیت است؛ رمز سفره رحمت، رحم، مروت، گذشت و سخاوت و رمز سفره مغفرت الهی نیز توبه و استغفار است. اگر ما دائم اهل طاعت، ترک معصیت، رحمت، مروت، گذشت، توبه و استغفار باشیم، سه تا سفره استثنایی ماه رمضان همچنان برای ما گسترده است. واقعاً با جرئت می‌گویم اگر پس از ماه رمضان هم به عباداتمان ادامه دهیم و تلاشمان را کنیم، خدا در ماه‌های دیگر هم مثل ماه رمضان، نفس‌هایمان را تسبیح، خوابمان را عبادت، دعایمان را مستجاب و تک‌تک آیات قرآن را ثواب ختم قران حساب می‌کند. پس بیاییم در عید فطر تصمیم بگیریم زیبایی‌های ماه رمضان را که پیش از این عرض کردم ادامه دهیم. یکی از زیبایی‌های ماه رمضان سحرخیزی‌اش بود. بیایم پس از ماه مبارک هم نمی‌گویم یک ساعت، حداقل ۱۰ دقیقه قبل از اذان صبح بلند شویم. وبالاسحارهم یستغفرون: استغفار کنیم که هر چه به خوبان دادند از فیض دعای سحر بود. یکی دیگر از زیبایی‌های ماه رمضان سفره ماه رمضان بود. پس ماهی سه روز آن‌هایی که توان دارند و بیمار نیستند، روزه بگیرند. اول، وسط و آخر هر ماه. پیامبر(ص) هم وعده داده‌اند: در ماه سه روز، روزه بگیرید ثواب یک ماه روزه را دریافت کنید. زیبایی و برکت دیگر ماه رمضان خواندن قرآن بود. پس از رمضان هم روزی یکی دو صفحه قرآن بخوانیم و انسمان را با قرآن قطع نکنیم. رمضان ماه انفاق مؤمنانه بود. پس از این ماه مبارک هم هفته‌ای یک بار انفاق مؤمنانه‌مان را در روز پنجشنبه و شب جمعه به نیت اموات‌مان، صدقه صاحب‌الزمان و حفظ جان خودمان و خانواده‌مان قطع نکنیم. ماه رمضان، سفره معارف دین پهن بود. پس هفته‌ای یک روز اهل هیئت، توسل و زیارت و اشک و گریه شویم، یعنی این ارتباط قطع نشود. از ما حرکت از خدا برکت. پس در گام اول شاکر باشیم و حمد و سپاس توفیق خدا را بگوییم. در گام دوم به خدا بگوییم خیلی به ما خوش گذشت، ممنونت هستیم. می‌خواهیم این خوشی ماه رمضان را ادامه بدهیم و درونمان نهادینه کنیم. خدا می‌گوید: تو یک قدم بردار من ۱۰۰ قدم برمی‌دارم. در گام سوم هم نتیجه را به فضل الهی واگذار کنیم و بگوییم: خدایا! ما بندگی به شرط مزد نمی‌کنیم. تو بندگی چو گدایان به شرط مزد مکن/ که خواجه خود روش بنده‌پروری داند.

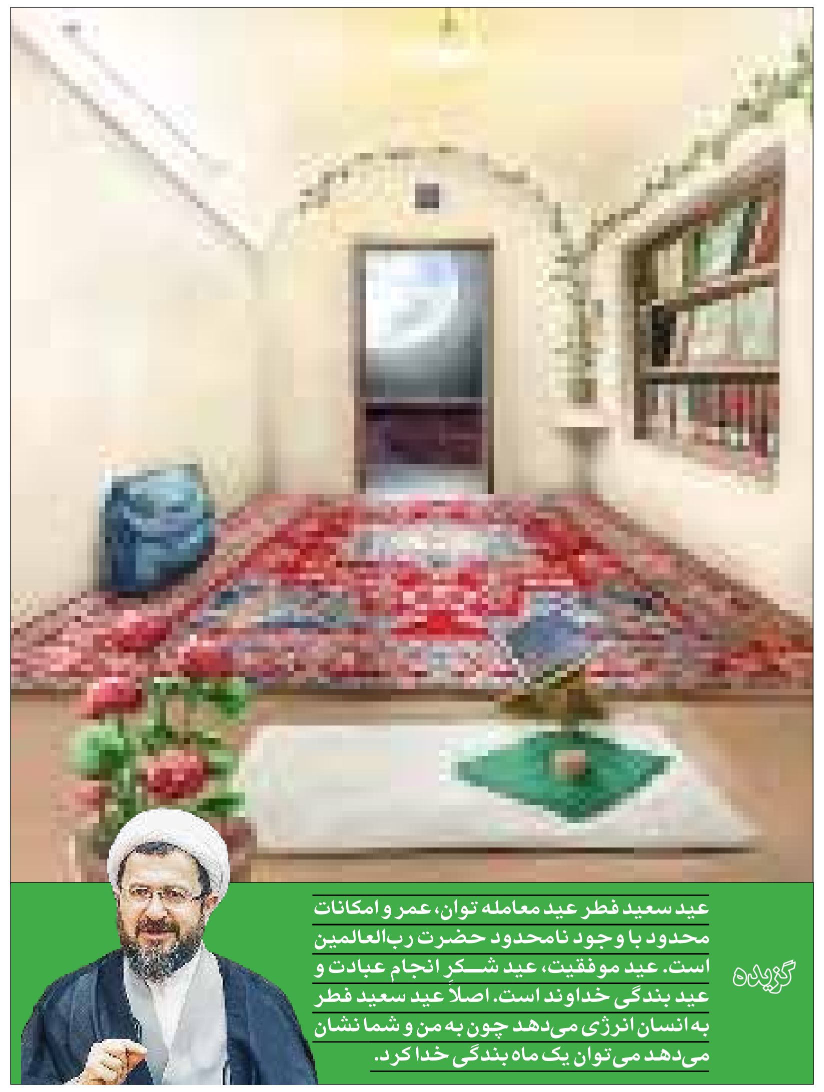

گزیده

عید سعید فطر عید معامله توان، عمر و امکانات محدود با وجود نامحدود حضرت رب‌العالمین است. عید موفقیت، عید شکر انجام عبادت و عید بندگی خداوند است. اصلاً عید سعید فطر به انسان انرژی می‌دهد چون به من و شما نشان می‌دهد می‌توان یک ماه بندگی خدا کرد.

■ **عید سعید فطر یکی از مهم‌ترین اعیاد اسلامی است. از آثار و برکات این عید بزرگ و وظیفه مؤمنان در این روز مبارک برایمان بگویید.**

عید سعید فطر عید معامله توان، عمر و امکانات محدود با وجود نامحدود حضرت رب‌العالمین است. عید موفقیت، عید شکر انجام عبادت و عید بندگی خداوند است. اصلاً عید سعید فطر به انسان انرژی می‌دهد چون به من و شما نشان می‌دهد می‌توان یک ماه بندگی خدا کرد. عید سعید فطر به من و شما می‌گوید بندگی خدا و خدمتگزاری به خلق خدا غیرممکن نیست. در ماه رمضان با اینکه گرسنه بودید، به فکر فقرا و محرومان جامعه بودید. عید سعید فطر می‌گوید می‌شود انسان سحرخیز و شب زنده‌دار باشد. آدم اگر یک وعده غذا نخورد که نمی‌میرد، اتفاقاً سالم‌تر هم می‌ماند چون به ما گفته‌اند: «صوموا تحصوا» تا روزه می‌گیرید بدنتان سالم است. عید فطر جشن غلبه و پیروزی بر نفس اماره است. نشان می‌دهد می‌شود یک ماه نفس اماره را کنترل کرد و نگذاشت دشمنان درونی و بیرونی بر ما مسلط شوند. دشمن یعنی نفس اماره درون و شیاطین بیرون می‌خواهند به ما بگویند نمی‌توانید بر ما غلبه کنید. ولی عید سعید فطر به ما می‌گوید شما می‌توانید. عید توانستن و اعتماد به خویشتن است. بیایید توانستن‌هایی را که بیش از چهار دهه انقلاب داشتیم به هم متذکر شویم و نگذاریم دشمن چهره ما را ناامید، عبوس و درهم ببیند. دشمنان می‌گفتند شما نمی‌توانید رژیم طاغوت را سرنگون کنید. گفتیم به حول و قوه الهی می‌توانیم. گفتند شما نمی‌توانید نظام اسلامی را برپا کنید اما در دوازدهم فروردین ۱۳۵۸ نظام اسلامی را با آن آرای شگفت‌آور برپا کردیم. گفتند نمی‌توانید از پس منافقان مسلح داخلی بربیایید، اما توانستیم. بله خیلی از عزیزان را از دست دادیم باهنرها، بهشتی‌ها، رجایی‌ها ولی بالاخره منافقان را شکست دادیم. گفتند نمی‌توانید در مقابل صدام که همه دنیا پشتش هستند بایستید اما توانستیم و به دنیا ثابت کردیم حق با ماست و صدام متجاوز است. گفتند اگر تحریمتان کنند نمی‌توانید مملکتتان را بسازید. گفتیم: اتفاقاً به قول شهید سلیمانی تحریم‌ها برای ما فرصت است و در ده‌ها موضوع مختلف در دنیا اول شدیم. گفتند از پس گرفتاری‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی‌تان برنمی‌آیید، ولی ۴۳ سال است که از پسشان برآمده‌ایم البته هنوز برخی مشکلات مانده ولی از اینکه برخی مشکلات موجود را حل کردیم خدا را شاکریم. رضا شاه را انگلیسی‌ها و محمدرضا شاه را آمریکایی‌ها بر سر کار آوردند ولی ما ۴۳ سال است داریم مسئولانمان را خودمان انتخاب می‌کنیم. بد و خوبش پای خودمان. این‌ها عید دارد. دشمن دارد با تمام قدرت تهاجم فرهنگی می‌کند. ولی اعتکاف‌ها، زیارت اربعین‌ها، هیئت رفتن‌ها، اشک ریختن‌ها و ماه رمضان‌ها و لیالی قدر ما موجب شده تهاجم فرهنگی دشمن آن اثری را که می‌خواسته نگذارد. قطعاً فساد و حرام‌خواری هنوز ریشه‌کن نشده و وجود دارد ولی نتوانسته نابودمان کند. این‌ها همه عید دارد. حضرت نوح در ۹۵۰ سال، فقط هشتاد و اندی مؤمن تربیت کرد ولی انقلاب ما صدها مجاهد، شهید و جانباز دارد. الان هم صدها جوان مجاهد دارند برای خدا کار می‌کنند و اگر نمی‌کردند کارها جلو نمی‌رفت.

پس حالا که عید فطر، عید شکر و موفقیت در بندگی است، بیاییم شاکر داشته‌هایمان که همگی از لطف خداوند است باشیم و از او تشکر کنیم. به لطف خدا امیدوار باشیم. مجاهد و مقاوم باشیم تا خدا به ما کمک کند و به ما عزت بدهد. پس با تمام وجود بگوییم: الحمدلله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله.

خبر

رونمایی از سه کتاب تازه تألیف درباره شهید مطهری

در حاشیه بزرگداشت شهید مطهری از سه کتاب «مطهری و قرآن»، «مطهری و ادراکات اعتباری» و «مطهری و نظام سیاسی» از سوی بنیاد شهید مطهری رونمایی می‌شود.

به گزارش فارس، رشید جعفرپور، دبیر چهل و سومین سالگرد بزرگداشت شهید مطهری در نشست خبری این بزرگداشت که در بنیاد علمی فرهنگی شهید مطهری برگزار شد، گفت: در این رویداد از سه کتاب «مطهری و قرآن»، «مطهری و ادراکات اعتباری» و «مطهری و نظام سیاسی» از سوی بنیاد شهید مطهری رونمایی خواهد شد.

وی ادامه داد: برگزاری مسابقه بزرگ کتاب‌خوانی از بخش پایانی کتاب «نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر» با عنوان «نهضت‌های اسلامی ایران» در اپلیکیشن استاد مطهری از جمله برنامه‌های این دوره از بزرگداشت خواهد بود، همچنین معرفی ۱۰ کتاب استاد مطهری از ۱۱ تا ۲۱ اردیبهشت توسط مدرسان با سابقه آثار استاد به صورت زنده از اینستاگرام بنیاد شهید مطهری پخش می‌شود.

جعفرپور با اشاره به برنامه‌های وزارت کشور برای بزرگداشت شهید مطهری خاطرنشان کرد: از برنامه‌های این وزارتخانه می‌توان به حمایت از برگزاری همایش و نشست‌های مطهری‌پژوهی، حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد در اجرای برنامه‌های پیش‌بینی شده و تشویق سازمان‌ها و نهادهای فعال در این عرصه، ارسال دستورالعمل به فرمانداری‌ها و سازمان‌ها و نهادهای استانی برای بزرگداشت این روز و مشارکت و پشتیبانی از برنامه‌های کشوری که توسط ستاد بزرگداشت در استان‌ها اجرا می‌شود، اشاره کرد.

وی در مورد برنامه‌های صدا و سیما در چهل و سومین دوره بزرگداشت شهید مطهری گفت: این سازمان برنامه‌هایی همچون برگزاری همایش حکمت مطهر در دانشگاه صدا و سیما، پخش مستند «مرتضای امت»، بازخوانی کتاب نظام اقتصادی اسلام شهید مطهری، مصلح بیدار (زندگی‌نامه شهید مطهری)، در پناه عشق (برنامه زنده در خصوص گرامیداشت یاد و خاطره شهید مطهری)، فرقان (بررسی تاریخچه شکل‌گیری تا انهدام گروهک فرقان به عنوان عامل ترور شهید مطهری)، برنامه معلم (در خصوص پاسداشت مقام شهید مطهری)، مدافعان آموزش (درخصوص پاسداشت مقام شهید مطهری)، یک روز خوب (درخصوص پاسداشت مقام شهید مطهری) و کتاب مطهر (بررسی آثار شهید مطهری) را در دستور کار خود دارد.

دبیر چهل و سومین سالگرد بزرگداشت شهید مطهری در خصوص ویژه‌برنامه‌های سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی نیز افزود: برگزاری همایش علمی به مناسبت بزرگداشت استاد مطهری با همکاری مرکز تعلیم و تربیت الحشدالشعبی و مرکز مطالعات قلم در تاریخ ۱۰ اردیبهشت در بغداد از دیگر برنامه‌های این سازمان است.

جعفرپور بیان کرد: خانه موزه شهید مطهری نیز نمایشگاه کتاب آثار شهید، بازدید مدارس و دانشگاه‌ها و حوزه‌های آموزشی از خانه موزه، برگزاری نمایشگاه خط و نمایشگاه طرح‌های گرافیکی از آثار استاد را جزو برنامه‌های خود قرار داده است.

عکس‌نوشت

یک میهمانی صمیمانه

عکس: مینا نوعی

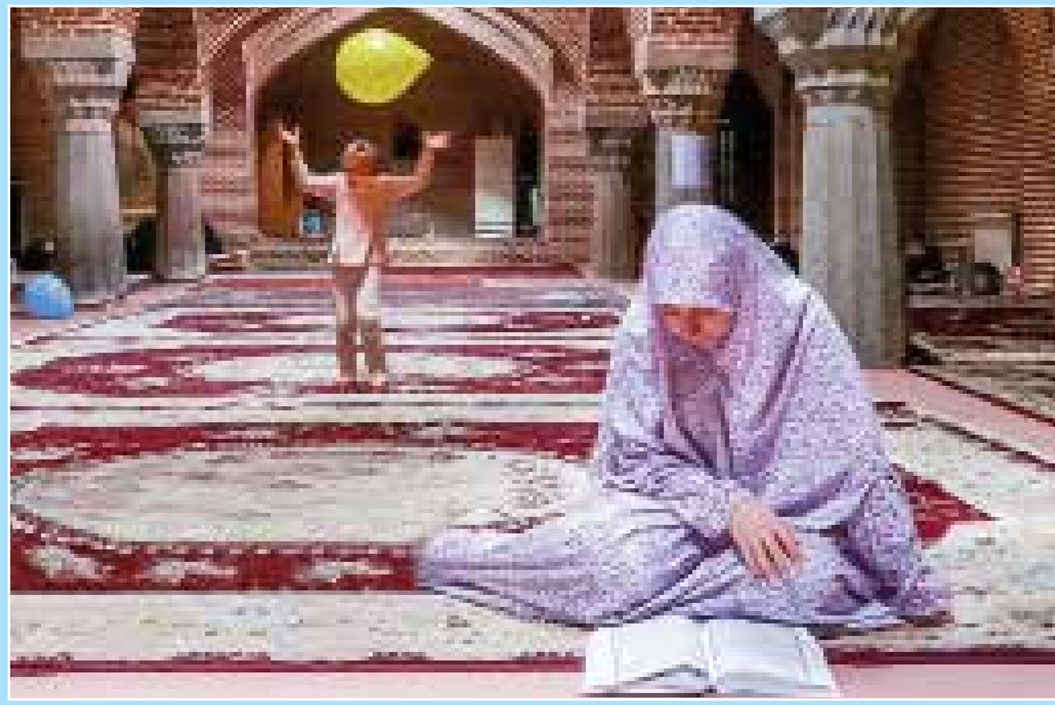

رواق | **گفته‌اند: «ماندن در مسجد که خانه خداست به منزله میهمان شدن بر صاحبخانه است؛ بنابراین نخستین پیامد اعتکاف این است که معتکفان مورد اکرام پروردگار کریم قرار می‌گیرند». این عکس در کنار مجموعه عکس‌های دیگری که مینا نوعی از اعتکاف رمضانیه بانوان در مسجد جامع تبریز ثبت کرده، به‌خوبی حال و هوای یک میهمانی خوش آب و رنگ و صمیمانه را دارد. مادری که در پیش‌زمینه دارد جزء‌خوانی روزانه قرآنش را انجام می‌دهد و کودکش که با فاصله‌ای کم در پس‌زمینه به بادکنک بازی‌اش مشغول است. تجلی آرامش خاطر در رفتن به یک میهمانی صمیمانه به میزبانی خدا در مادر و کودک، هر کدام به شکلی متجلی است.**

قاب سیما

عبدالصالح شاهنوش در برنامه تلویزیونی «سوره» پاسخ داد

آیا می‌توان از نهج‌البلاغه نظریه عدالت استخراج کرد؟

پژوهشگر فقه و فلسفه گفت: من معتقدم از نهج‌البلاغه نمی‌توان نظریه عدالت درآورد. نظریه عدالت دینی داریم، ولی به این معنا که در نحوه تحققش باید سراغ دین برویم.

به گزارش فارس، در بیست و چهارمین قسمت از برنامه «سوره؛ فصل نهج‌البلاغه» در ادامه سلسله مباحث عدالت و نهج‌البلاغه به موضوع «نظریه‌های عدالت و خوانش‌های نهج‌البلاغه» پرداخته و با عبدالصالح شاهنوش، پژوهشگر فقه و فلسفه حقوق گفت‌وگو شد.

شاهنوش در ابتدا گفت: نظریه عدالت ایده‌ای درباره عدالت و نحوه اجرایی کردنش در جامعه انسانی است. البته ساحت‌های مختلفی دارد و می‌تواند ناظر به موضوعات مختلفی مثل توزیع ثروت، نظام قضایی و جزایی یک کشور و... باشد.

وی بیان کرد: رالز می‌گوید برای ساخت یک سازمان و سامانه در یک جامعه ملاک ما باید نظریه عدالت باشد، همان‌طور که در یک نظریه معرفت‌شناسی ملاک صدق است. یعنی وقتی می‌توانیم یک جامعه را نظم دهیم که سؤالات اصلی مربوط به عدالت را هم پاسخ داده باشیم ولی معمولاً نظریه عدالت خودش را در نظریه عدالت توزیعی نشان داده و نقطه کانونی مباحث عدالت توزیعی بوده است.

مجری برنامه پرسید منظور از عدالت توزیعی چیست؟

وی پاسخ داد: نظریه عدالت توزیعی به این پرسش پاسخ می‌دهد که حقوق و تکالیف در یک جامعه باید به چه شکلی تقسیم شود و افراد از چه راه و با چه مبنایی باید حقوقشان را بدست بیاورند و تکالیف چگونه روی دوش آن‌ها قرار می‌گیرد.

شاهنوش گفت: با وجود اینکه برخی اندیشمندان تلاش کردند بگویند نظریه‌های عدالت ما بی‌طرفانه است و درباره خود عدالت است ولی وقتی بررسی می‌کنیم می‌بینیم به حسب خود مکتب فلسفی هر اندیشمندی به آن متمایل بوده نظریه عدالت متفاوت ارائه شده است یعنی از دل لیبرال دموکراسی یک نظریه عدالتی درمی‌آید و از دل سوسیال دموکراسی نوعی نظریه دیگر. بنابراین این باورهای فلسفی هستند که می‌توانند نظریه عدالت را ارائه دهند. علتش هم این است که نظریه عدالت درباره انسان و انسان موجودی آزاد است.

■ **قرآن علی یا معاویه؟**

وی توضیح داد: چیزی که موجب می‌شود بگوییم خوانش‌های ما از عدالت در فهم ما از نهج‌البلاغه مؤثر بودند به این برمی‌گردد که ما وقتی با نهج‌البلاغه مواجهیم در واقع با یک متن مواجه هستیم. پس از ماجرای حکمیت، وقتی حَکَم‌ها نظر خودشان را اعلام کردند کسانی که در سپاه حضرت بودند سرخورده شدند و با ایشان به چالش خوردند اما حضرت می‌فرمایند: ما در این ماجرا، آدم‌ها را حَکَم‌ها را قرار ندادیم و قرار بود قرآن حَکَم ما شود منتها قرآنی که شما سرنیزه دیدید یک خطی بین دو جلد است، زبان ندارد و یکی باید ترجمه‌اش کند (منظور از ترجمه گویا کردن متن است). این آدم‌ها هستند که به جای قرآن دارند حرف می‌زنند پس فرق می‌کند که امیرالمؤمنین(ع) از قرآن بگوید یا معاویه.

مسعود دیانی مجری برنامه گفت: آیا از بین نظریه‌های موجود می‌توان گفت یک نظریه به نظریه‌های دیگر ارجح است؟

این پژوهشگر فقه و فلسفه حقوق ادامه داد: پیش از پاسخ به پرسش بگویم وقتی کسی با یک متن مواجه می‌شود با پیش‌فرض‌های کلامی، اعتقادی و فلسفی‌اش وارد متن شده است. اما درباره پرسش شما بگویم بله من فکر می‌کنم یک نظریه می‌تواند قابل دفاع و موجه باشد. اما بهتر است الان وارد این بحث نشویم. یک مشکلی که ما در این حوزه داریم اینکه گاهی اوقات تلقی نظریه‌پردازان ما این است که از آن می‌توان نظریه بیرون کشید در حالی که اگر بخواهیم منصف باشیم باید بگوییم نهج‌البلاغه هم متنی است در کنار سایر متون دینی ما. یعنی شما نمی‌توانید به صرف نگاه به نهج‌البلاغه یک نظریه بیرون بکشید و آن را به این کتاب نسبت دهید چون نهج‌البلاغه برخلاف قرآن نوشته یک نفر و جمع‌آوری یکسری روایات است، بنابراین این روایات با یک خوانش و سلیقه خاصی جمع‌آوری شده‌اند.

دیانی پرسید: آیا نظریه‌های عدالت الزاماً از بیرون متن استخراج می‌شوند یا ما می‌توانیم از درون دین هم نظریه داشته باشیم؟

وی گفت: علامه حلی مطلبی دارند مبنی بر اینکه اگر حسن و قبح عقلی را انکار کنید قادر به تصدیق نبوت و صدق نبی نیستید و حسن و قبح عقلی از نظر علامه حلی مستقل از هر متنی است بنابراین می‌خواهم ادعا کنم لااقل می‌توان امتحان کرد که آیا می‌شود نظریه‌ای مستقل از متن در باب عدالت داشته باشیم و بعد به سراغ آن برویم؟ باورهای فلسفی و کلامی ما یک باور در باب عدالت به ما تحمیل خواهند کرد. خدایی که ما می‌شناسیم، قادر مطلق است یا حکیم؟ اگر خدایی که می‌شناسیم قادر مطلق بود عدالت یک‌جور می‌شود اما اگر خدا را حکیم بدانیم و معتقد باشیم افعال خدا ناظر به غرض و مصلحتی است، عدالت طور دیگری می‌شود. اگر خدا را انکار کنید و همه چیز را به ماده نسبت دهید یک نظریه عدالت دیگری از این طرز فکر اتخاذ می‌شود. اگر هم مثل «یونگ» خنثی باشید ممکن است بگویید عدالت محصول محدودیت در منابع است. پس باورهای فلسفی، انسان‌شناسی و خداشناسی و طبقه مفسر ما در اینکه چه نظریه عدالتی مطرح کنیم اثرگذار است.

مجری و سردبیر برنامه در ادامه پرسید: تفاوت خوانش‌ها در کجا خودش را نشان می‌دهد و اگر امروز بخواهیم از اسلام پیش‌فرض بگیریم چگونه می‌شود؟

شاهنوش گفت: تلقی من این است خیلی از نظریه‌های خشن درباره عدالت و قضاوت‌های سریع ناشی از پیش‌فرض‌هایی است که قبلاً تعلق خاطر پیدا کرده و بعد وقتی به متن آمده خودش را تحمیل کرده است. ما در مواجهه با نهج‌البلاغه که دنیایی از معارف است باید با طمأنینه رفتار کنیم. شلختگی در مواجهه با این مسائل نتیجه‌اش فضای جدلی است که به هیچ سامان و نتیجه‌ای نمی‌رسد. علاوه بر اینکه گاهی نهج‌البلاغه فقط در حوزه عدالت توزیعی تمرکز پیدا کرده و در این حوزه پررنگ شده است.

■ **نهج‌البلاغه نظریه عدالت ندارد**

دیانی در ادامه برنامه پرسید مسئله اصلی ما همچنان این است که آیا نظریه عدالت باید از خود فقه بیرون بیاید یا اینکه نظریه عدالت می‌تواند از خود نهج‌البلاغه بیرون بیاید؟ یعنی بگوییم در مقابل رالز و دیگران از نهج‌البلاغه نظریه عدالت بیرون بیاوریم؟

شاهنوش پاسخ داد: ذات عدالت نمی‌تواند به امری غیر از خودش مقید شود وگرنه دچار «دور» می‌شویم. ما برای درست بودن نظریه مجبوریم چیزی بیرون متن داشته باشیم چون اگر بخواهیم بگوییم این نظریه درست است چون این متن گفته دچار یک دور می‌شویم. اگر کلیت تاریخ فقه را نگاه کنیم یک نظریه عدالت دارد و آن هم اینکه عدالت یعنی عمل به قانون. در تاریخ تفکر فلسفی می‌دانیم ارسطو به عنوان اولین نفری که در این باره بحث کرده، عدالت را در یک معنای عام و یک معنای خاص تعریف می‌کند. در معنای عام می‌گوید: عمل به قانون، عدالت است در معنای خاص می‌گوید عدالت تساوی میان دو چیز است. یکی از چالش‌های دوران مدرن ترس از این است که عدالت مساوی با برابری در نظر گرفته شود درحالی که گاهی به صورت ناگزیر عدالت و تساوی برابر هم گرفته می‌شوند. خواجه نصیرالدین طوسی، فیلسوفی که فقیهانه می‌اندیشد وقتی در کتاب اخلاق ناصری درباره عدالت حرف می‌زند از لفظ خود «عدالت» شروع می‌کند و می‌گوید عدالت به معنی مساوات و ارزشمند است چون ما را به وحدت می‌رساند و وحدت یک امر واجب‌الوجوب است. وقتی فیلسوفی مثل خواجه از استدلال متافیزیکی شروع می‌کند خوانش متن را هم ممکن می‌کند.

وی اضافه کرد: من معتقدم از نهج‌البلاغه نمی‌توان نظریه عدالت درآورد. نظریه عدالت دینی داریم ولی به این معنا که در نحوه تحققش باید سراغ دین برویم. باید بین اساس تفکر و ارزش‌ها و باورهای ساحت عمل تمایز بگذاریم. علاوه بر این توجه داشته باشیم نهج‌البلاغه تنها متن دینی نیست؛ قرآن و روایات دیگر هم هستند. پس این‌طور نباشد که کسی فکر کند در میان امامان، امام علی(ع) امام عدالت بود و بقیه ائمه(ع) این موضوع را رها کرده بودند.

برش

عید توانستن

عید سعید فطر به ما می‌گوید شما می‌توانید. عید توانستن و اعتماد به خویشتن است. بیایید توانستن‌هایی را که بیش از چهار دهه انقلاب داشتیم به هم متذکر شویم و نگذاریم دشمن چهره ما را ناامید، عبوس و درهم ببیند. دشمنان می‌گفتند شما نمی‌توانید رژیم طاغوت را سرنگون کنید. گفتیم به حول و قوه الهی می‌توانیم. گفتند شما نمی‌توانید نظام اسلامی را برپا کنید اما در دوازدهم فروردین ۱۳۵۸ نظام اسلامی را با آن آرای شگفت‌آور برپا کردیم. گفتند نمی‌توانید از پس منافقان مسلح داخلی بربیایید، اما توانستیم.

تهادوا تحابوا؛ فان الهدية تذهب بالضغائن

هدیه ردّ و بدل کنید تا به همدیگر بامحبّت شوید؛ زیرا هدیه کینه‌ها را از بین می‌برد.